

INNLANDET FYLKESKOMMUNE

Saksbehandlere

Alexandra Abrahamson

Heidi Eriksen

Nina Marie Aas

Trettenstryka fuglefredningsområde - Tillatelse til å etablere midlertidig bru over Lågen på Tretten

Statsforvalteren gir Innlandet fylkeskommune tillatelse til å etablere ei midlertidig bru over Lågen på Tretten innenfor Trettenstryka fuglefredningsområde. Tillatelsen er gitt med hjemmel i naturmangfoldloven § 48, første ledd andre alternativ, det vil si at sikkerhetshensyn gjør tiltaket nødvendig. Nærmere vilkår følger av vedtaket nedenfor.

Søknaden

Vi viser til deres søknad om å få etablere en midlertidig bru/interimsbru over Lågen på Tretten datert 30. september i år med vedlegg. Søknaden er sendt både til Statsforvalteren og Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE).

Tiltaket er i søknaden oppsummert som følger:

«Innlandet fylkeskommune søker om å etablere interimsbru over Lågen i samme linje som tidligere Tretten bru. Den skal fungere som erstatning for Tretten bru på fylkesveg 254, da Tretten bru kollapset den 15. august 2022. Med begrunnelse i sikkerhetshensyn (vedlegg: Vurdering av alternativer) søkes det derfor om:

- Fritak fra fredningsforskriften etter naturmangfoldloven § 48 dispensasjon fra vernevedtak, første ledd*
- Tillatelse etter aktuelle hjemler i vannressursloven*

Etablering av interimsbru vil omfatte:

- Anleggsarbeid i vassdrag og verneområde høsten 2022, og i vinterhalvåret, mer presist fra den 7. nov. 2022 til 1. mai 2023*
- Midlertidige steinfyllinger i bru-linja på både øst og vestsiden av elva og ut i elva: fylling fra øst med fyllingsfot fram til start av dyp-ål og fylling fra vest fram til litt forbi akse 2 (eksisterende steinpilar)*
- At de midlertidige fyllingene vil være oppe samtidig*
- Boring av stålrørspeler til berg i vassdraget eller etablering av byggegrop i elva for betongsøyle med betongfundament under elvebunn, i akse 3*

E-postadresse:

sfinpost@statsforvalteren.no

Sikker melding:

www.statsforvalteren.no/melding

Postadresse:

Postboks 987

2604 Lillehammer

Besøksadresse:

Gudbrandsdalsvegen 186,

Lillehammer

Parkgata 36, Hamar

Telefon: 61 26 60 00

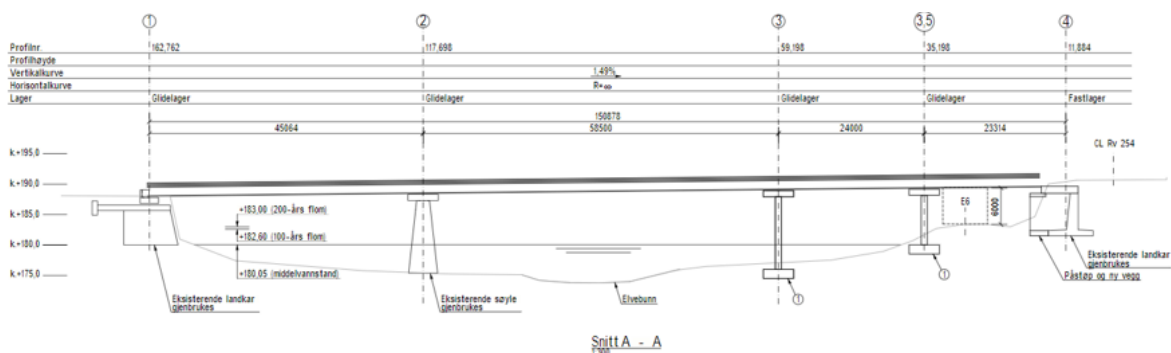
www.statsforvalteren.no/in

Org.nr. 974 761 645

- Etablering av nye pilarer i akse 3 og akse 3,5
- Istandsette pilar i akse 2 (i elva) og bruke gjenstående vestsiddefylling fra rivearbeidet (Tretten bru) til dette
- Ha vestsiddefyllingen i elva i to påfølgende måneder etter at akse 2 er klargjort for overbygningen
- Ha østsiddefyllingen i elva i fire måneder i fra anleggsstart
- Å lansere overbygning/fagverksbru (stålbru) på plass på pilarene, over Lågen
- Bruk av motorisert utstyr på vann, is og i luft (drone)
- Støy over vann og vibrasjoner/trykkbølger i vannmasser som følge av støy fra anleggsarbeidet

Fylkeskommunen mener at trafiksikkerhet og samfunnsikkerhet/beredskap, gjennom etablering av interimsbru, veier opp for de ulempene det har for vassdrags- og naturverdiene i Trettenstryka fuglefredningsområde av 12. oktober 1990, gitt at alt arbeid knyttet til etableringen utføres på vannføringer opp til 500 m³/s, denne høsten og vinteren 2022-2023 (07.11.2022-01.04.2023)»

Figur fra søknaden som viser pilarplasseringer og elveprofil.

Den midlertidige brua vil fungere inntil ei permanent bru kommer på plass. Bygging av brua kommer tidligst i gang 2024-2025, senest 2032-2033 og aller mest sannsynlig i perioden 2026-2030, jf. tabell 3 i søknaden. Det vil si at den midlertidige brua mest sannsynlig vil være i bruk i 4-8 år. Maksimal levetid for den omsøkte brua er 10 år.

Det er lagt ved en vurdering av alternativer til søknaden som utreder situasjonen uten bru på Tretten. Denne oppsummerer som følger (der alternativ 0 er dagens situasjon uten bru, og alternativ 1 er midlertidig bru):

«Alt. 0 er det beste med tanke på naturmangfold og vassdrag. Alt. 0 er imidlertid trafikkfarlig og gir svekket beredskap, særlig ved brann, men også risiko for lengre responstid ved ambulanseoppdrag. Alt. 1 er det beste sett ut ifra trafiksikkerhet og samfunnsikkerhet. Alt. 1 har imidlertid en risiko for naturmangfold og vassdrag.»

I søknaden ønsker fylkeskommunen å beholde deler av vestfyllingen som ble brukt ved oppryddinga av den kollapsede brua. Dette fordi en må ha en fylling frem til den gamle steinpilaren (pilar nr. 2 i søknaden) når en bygger midlertidig bru. Denne fyllingen ble tillatt i eget vedtak fra oss datert 7. oktober i forbindelse med oppryddingsarbeidet.

Søknaden vi fikk 30. september var ufullstendig. Vi sendte derfor en forespørsel fra oss 9. oktober i samråd med NVE. Dette gjaldt manglende hydrauliske beregninger og tilhørende konsekvensvurdering for den så kalte metode 2 for etablering av pilar nr. 3. Metode 2 vil kreve en fylling som går ca. 8 m lenger ut i Lågen sammenlignet med metode 1. Den krever også en mer omfattende fylling enn metode 1. Potensielt kan dette gi betydelige forskjeller mellom de ulike

metodene, ikke bare på konsekvenser for verneverdiene, men også konsekvenser ved flom og hvor mye fyllingen i seg selv tåler av belastning, selv ved lav vintervannføring. Vi fikk oversendt justert søknad og hydrauliske beregninger 21. oktober. Det ble imidlertid oppdaget feil i beregningene slik at fylkeskommunen den 24. oktober trakk tilbake oversendelsen av 21. oktober. Nye hydrauliske beregninger for både metode 1 og 2 ble ferdigstilt 27. oktober og oversendt til oss samme dag. Fylkeskommunen vurderte så at søknaden ikke måtte endres som følge av de nye resultatene.

Søknaden med vedlegg og tilleggsopplysninger er vedlagt.

Verneforskriften og naturmangfoldloven

Søknaden må behandles etter verneforskriften for Trettenstryka fuglefredningsområde av 12. oktober 1990, der Statsforvalteren er forvaltningsmyndighet. Brua som kollapset, ble bygd i 2012 etter dispensasjon fra oss. Dette var utskifting av eksisterende fagverksbru som gikk i samme trasé før vernet ble opprettet.

Trettenstryka fuglefredningsområde ble vernet i 1990 som en del av verneplan for våtmarksområder i Oppland. Formålet med fredningen er å bevare det rike fuglelivet og fuglenes livsmiljø i området, særlig av hensyn til overvintrende fossefall og annen vannfugl.

Etter verneforskriftens nr. IV pkt. 1 er vegetasjon som er viktig for fuglenes livsmiljø fredet mot enhver skade og ødeleggelse. Etter nr. IV pkt. 2 er fugler, herunder deres reir og egg, fredet mot enhver form for skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelse. Etter nr. IV pkt. 3 må det ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte produksjonsforhold eller forringe fuglenes livsmiljø. Etter nr. IV pkt. 4 er motorisert ferdsel til vanns og på is, samt lågtflyging under 800 fot forbudt (herunder gjelder også bruk av modellbåter og modellfly).

Arbeidene med midlertidig bru faller inn under forbudet mot å endre de naturgitte produksjonsforholdene og forringelse av fuglens livsmiljø. I tillegg medfører tiltaket motorferdsel. Opprettelsen av og arbeidene med midlertidig bru krever derfor dispensasjon fra verneforskriften. Det finnes ikke spesifiserte dispensasjonsbestemmelser for å tillate den midlertidige bru. Forvaltningsmyndigheten kan likevel gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig, jf. § 48 i naturmangfoldloven¹.

Det kan være vanskelig å påvise om et tiltak eller en aktivitet har umiddelbar negativ virkning for verneverdiene på stedet isolert sett. Det må foretas en konkret skjønsmessig vurdering. Ordet «nevneverdig» viser at det skal være en ganske snever adgang til dispensasjon, og bare i de tilfeller tiltaket vil ha begrenset virkning for verneverdiene.

Når lovlige innretninger i verneområder blir ødelagt av flom, ras, brann eller andre tilsvarende hendelser vil det som hovedregel ikke påvirke verneverdiene nevneverdig å bygge innretningene opp igjen. Det er verneverdiene på tidspunktet for vernet som skal ivaretas, og her var det en bru allerede da området ble vernet. For den midlertidige brua er det nødvendig med nye pilarer som står lengre ut i vassdraget. Arbeidene med pilarene vil kreve store fyllinger nærmere djupålen og den midlertidige brua vil få både midlertidige og langsiktige konsekvenser for verneverdiene. Vi

---

¹ nml.; § 48 erstatter pkt. VIII i verneforskriften.

finner derfor at tiltakene vil påvirke verneverdiene nevneverdig. Vi har dermed ikke hjemmel til å tillate arbeidene med midlertidig bru under første vilkår.

Tretten-samfunnet er tilpasset at det er en bru over Lågen. Gående, syklende, nødetater og transport for innbyggere og diverse næringer samt skoleskysst har gått over denne brua. Den har innehatt en viktig funksjon og bedrer sikkerheten på stedet. Tidsaspektet taler videre til fordel for midlertidig bru da denne er forventet å være i bruk frem til 2026/2030. Over så lang tid vil ei alternativ bru ha positiv effekt på trafiksikkerhet og tilgjengelighet for nødetater.

Vi mener det av «sikkerhetsmessige» hensyn er viktig at brua kommer på plass igjen, jf. naturmangfoldloven § 48 første ledd andre alternativ. Når tiltaket er nødvendig av sikkerhetshensyn, kan det gis dispensasjon selv om tiltaket er i strid med verneformålet og kan påvirke verneverdiene. I nødvendighetskriteriet ligger det at sikkerhetshensynene må være av kvalifisert art, og at det ikke er praktisk mulig å ivareta dem ved tiltak utenfor verneområdet eller ved tillatte eller mindre inngripende tiltak innenfor verneområdet². Behovet for ny bru er tidssensitivt, og det kan ikke etableres ei midlertidig bru utenfor verneområdet da en del av formålet er å gjenskape den situasjon vi hadde før brukollapsen.

Inngrep i verneområdet skal være så begrenset som mulig, kunnskapsgrunnlaget bak søknaden har dermed vært viktig for å kunne vurdere tiltaket. Det settes videre noen vilkår til gjennomføringen og oppryddingen. Prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 skal også vurderes der en beslutning vil påvirke naturmangfoldet jf. naturmangfoldloven § 7.

Statsforvalterens vurdering av søknaden

Det framgår av naturmangfoldloven § 8 at kravet til kunnskapsgrunnlag skal være oppfylt før myndighetene fatter vedtak i saken.

Verneverdier

Verneverdiene og hva som kan påvirke dem er godt beskrevet i søknaden. Nedenfor følger en gjentakelse av noen av de viktigste verdiene som kan bli påvirket av ei ny midlertidig bru, i tillegg til noe ekstra informasjon som ikke er beskrevet i søknaden, framfor alt knyttet til fossefall.

Trettenstryka er et fuglefredningsområde, og beskytter på den måten ikke hele økosystemet slik som verneformen naturreservat. Imidlertid er alt knyttet til fuglenes livsmiljø og de naturgitte produksjonsforholdene vernet. Insekter, bunndyr og fisk er en del av dette og inngår på generelt grunnlag som en del av fuglenes matfat. Også vegetasjon med betydning for fugl er fredet. Området har nasjonal verneverdi, og ble i verneplan for våtmark vurdert å være i kategorien «prioritet 1». Trettenstryka er et fast tellepunkt for ornitologene i området, og et titalls rødlistearter er registrert i Artskart. Det er imidlertid områdets funksjon for mer vanlige arter som er det viktigste grunnlaget for vernet. Trettenstryka er en av Innlandets viktigste overvintringslokaliteter for fugl på grunn av åpne strykpartier gjennom hele vinteren. Fossefall er særlig nevnt i verneformålet da området regnes som Nordens største overvintringsplass for denne arten. Også sangsvane, og andefugler som stokkand, kvinand og laksand, overvintrer her. Området har en viss betydning som rasteplass for fugletrekket over Østlandets indre trekkerte. I mindre grad har det også en betydning som hekkeområde for eksempelvis stokkand, laksand og strandsnipe.

---

² Rundskriv om forvaltning av verneforskrifter M106-2014

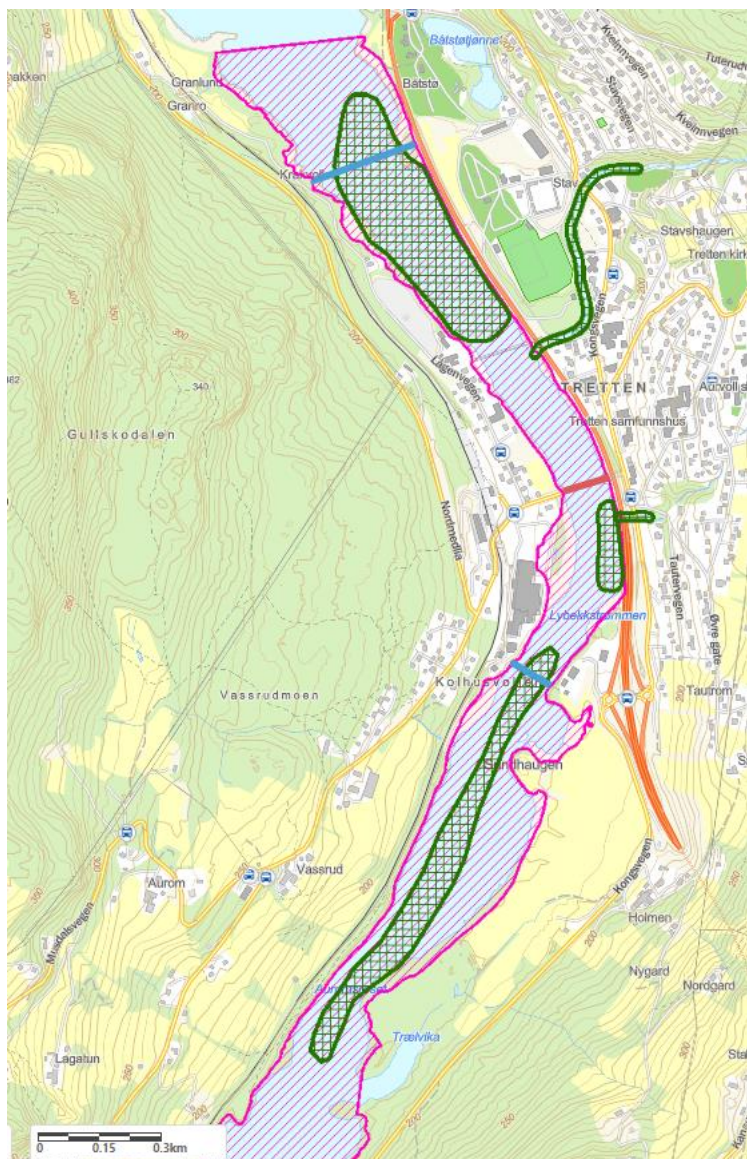

Fossekallen bruker Trettenstryka fra november til ut i mars, der all tid går til næringsøk. Arten har blitt telt i Trettenstryka siden slutten av 60-tallet. Tellingene er gjort i midten av desember hvert år (og ofte også i de øvrige vintermånedene). Data er publisert årlig i Norsk ornitologisk forening (NOF) avd. Oppland sin tidsskrift Hujon, og samlet sammen til et notat overlevert til Statsforvalteren i oktober 2022. Fossekallen bruker den nordre delen av fuglefredningsområdet som ikke fryser til, og er oftest konsentrert i området fra der strykpartiet starter utenfor Båtstø camping og ned til traseen for Tretten bru, noen ganger også sør for denne ned til renseanlegget (ved på- og avkjøringen til/fra E6), se figur nedenfor. Antallet har variert fra år til år, der årsaken antas å være temperatur, vannstand og trekk/forflytninger. I perioden 1972 – 2021 har antallet fossekall ved telletidspunktet i desember variert mellom 19 til 94 individer, og det er i snitt telt 50 individer. En generell trend i de vernede våtmarksområdene i fylket er at funksjonen for overvintrende fugl har mistet noe verdi siden verneprosessene foregikk på 1980-tallet. Årsaken er at etter hvert som vintrene har blitt litt varmere har det også blitt flere åpne vann og elvepartier utenfor verneområdene. Denne trenden ser ikke ut å være til stede for fossekall i Trettenstryka, som ikke har minket i antall i perioden med tellinger.

I det samme ovennevnte notatet er også andre fuglearter telt, hvert år i midten av desember over mange år. Antallet svaner og andefugl som bruker Trettenstryka er betydelig mindre enn antallet fossekall. De er stort sett konsentrert i verneområdets nordre del, fra vernegrensa til der strykpartiene begynner ved Båtstø camping, omtrent 1 km nord for Tretten bru-traseen.

Når det gjelder dyrelivet ellers i verneområdet er det som sagt de naturgitte produksjonsforholdene som er av betydning for fuglen som er fredet. Det betyr at elveprofil og bunnforhold ikke skal endres av menneskeskapt tiltak. For fisk inngår Trettenstryka som en spesielt viktig del av økosystemet i Gudbrandsdalslågen (Lågen). Det bør i denne sammenhengen nevnes Storauren/Mjøsauren, som er en ansvarsart med nasjonal verdi. Storauren gyter i september og oktober. Rogna legges i elvegrusen og klekkes på forsommeren. Det er kartlagt flere svært viktige gyte- og oppvekstplasser for storaure i Trettenstryka, der den nærmeste starter ca. 50 m nedstrøms den sammenraste brua, se figur nedenfor. Det er i søknaden beskrevet hva som finnes av data fra tidligere, og hva som har blitt gjort av ytterligere kartlegginger etter at brua kollapset, som viser elveprofil og bunnsubstrat ved og nedstrøms brua. Elvebunn er blant annet detaljkartlagt med ekkolodd under vestfyllinga som ble brukt ved oppryddingsarbeidet, og det gjøres forsøk på å kartlegge elveprofilen i flere linjetransekter nedstrøms brua. I tillegg finnes tilgang til flyfoto og dronebilder som viser elveprofiler med djupålen i elva, og til en viss grad også bunnsubstrat.

Det inngår ikke kantsoner med vegetasjon i fuglefredningsområdet da vernegrensa går langs elvekanten, og landvegetasjon dermed holdt utenom verneområdet. Unntaket er to skogbevokste øyer lengst i sør i området, et parti med kantvegetasjon utenfor Tine-meieriet og lengst inn i vika nedstrøms renseanlegget som har betydning for fuglenes livsmiljø. Selv om spesielle arter ikke er direkte fredet slik som i et naturreservat kan det nevnes at både planten firling (sårbar på rødlisten) og soppen svartgubbe (sterkt truet) er funnet innenfor fuglefredningsområdet. Det ligger i tillegg en rødlistet naturtype inntil verneområdet med flomskogsmark med tilgrensende åpne areal ved Trælvika. Disse funnene/arealene er ikke i nærheten av Tretten bru-traseen og derfor ikke relevante å ta hensyn til i denne saken direkte, men likevel viktige å ha med seg ved oppryddingsarbeidet etter brukollapsen jf. naturmangfoldloven § 6 om aktsomhetsplikt.

Kart som viser de viktigste naturverdiene rundt brua. Trase for Tretten bru er vist med rød strek; område der fossefall i hovedsak oppholder seg er mellom de to blå strekene (en strekning på ca. 1,5 km); skravert rosa viser Trettenstryka fuglefredningsområde, ruta grønt viser kartlagte gyteområder for storørret. Kartgrunnlag fra Geodata AS for Kartverket, temadata fra Miljødirektoratet og Statsforvalteren i Innlandet.

Vi anser med dette at det naturfaglige kunnskapsgrunnlaget er godt nok til å kunne behandle søknaden, jamfør naturmangfoldloven § 8, uten at vi trenger å ta i bruk føre-var prinsippet, jamfør naturmangfoldloven § 9.

Konsekvenser for verneverdiene

Konsekvensene av både bru-kollapsen, oppryddingsarbeidet og bygging av omsøkte midlertidige bru er beskrevet i søknaden, og det vises til dette i tillegg til følgende avsnitt.

Konsekvensene for verneverdiene kan deles opp i flere deler. Den første delen går på direkte konsekvenser for fugl. Den andre går på indirekte konsekvenser for fugl gjennom at de naturgitte produksjonsforholdene kan påvirkes. I tillegg skiller en på midlertidig og permanent påvirkning.

Direkte påvirkning på fugl

Når det gjelder direkte påvirkning av den omsøkte brua på fuglenes bruk av området til overvintring, er dette framfor alt knyttet til fossekall som er den art som er mest tallrik i vinterhalvåret, og som bruker området omkring brua.

Fossekallen vil bli påvirket av midlertidige forstyrrelser i anleggsperioden, som vil vare i vinterhalvåret 2022/2023, mest sannsynlig i ca. tre måneder. At arbeidet må skje vinterstid er fordi det av sikkerhetshensyn haster med å få på plass den midlertidige brua, jf. søknadens vurdering av alternativt vegnett. I tillegg er vannstanden lavest vinterstid, og dermed blir arbeid i elva både sikrere og kan gjøres med mindre omfattende inngrep. Det lar seg derfor ikke gjøre å tilpasse tidsperioden for bygging av brua slik at hensynet til fossekall blir ivaretatt. Fyllingene må være ute av vassdraget senest midten av april av hensyn til flom.

Bygging av brua dreier seg om direkte arealbeslag på matletingsområdet som i hovedsak er knytta til de fyllingene som må til for å bygge brua. Fyllingene slik de planlegges vil ved vanlig vintervannføring ikke gi noen nevneverdige oppstuings effekter av vann som kunne oversvømt viktige sitteposter på steiner ute i elva for fossekall. Det er ikke sagt noe i søknaden om risiko for tilfrysing av ellers åpne strøk, særlig nedenfor brua. Slik tilfrysing vil i så fall kunne legge ytterligere direkte beslag på matletingsområder for fossekallen i anleggsperioden.

Pilar nr. 3 er omsøkt med to forskjellige byggemetoder som blir nærmere utredet i avsnittet «indirekte konsekvenser» nedenfor. Det mest sannsynlige arealbeslaget er betydelig mindre med fyllingene som kreves for byggemetode 1 jamført med byggemetode 2. Maks omfang av fylling på østsiden er rundt 875 m². Det mest brukte området for fossekall utgjør ca. 200 000 m² (jf. figur over), og i dette perspektivet utgjør fyllingene kun en liten del selv om en må anta at fuglene unngår også en sone rundt anleggsområdet på grunn av både visuelle forstyrrelser og støy fra anleggsarbeidene.

Metode 1 innebærer 2-7 dager med boring eller hamring av stålrørspilarene mens metode 2 ikke gir noen slik høylytt aktivitet. Det er ikke forelagt noen nivåer på støy for dette i søknaden, men konkludert med at boring generelt er en mer skånsom metode for dyrelivet med en lavere og jevnere lyd i stedet for plutselige, høye smell med hamring. Dette er vi enige i. Ut fra støykart fra andre prosjekter med tilsvarende aktiviteter, og undersøkelser gjort på vannfugl, antar vi at slik hamring vil kunne utløse flukt i en radius på et hundretalls metere, men at fuglene da flyr over til områder med lavere støy, men fortsatt innenfor matletingssonen i fuglefredningsområdet. En periode på inntil en uke er i tillegg et beskjedent antall dager.

Det kan i denne sammenhengen til sist nevnes at når Tretten bru ble bygget i 2011/2012 ble det ikke registrert noen signifikant nedgang i antallet fossekall, selv om tellingene kun viser et begrensa tidsrom i desember der vi ikke vet hva slags anleggsarbeider som foregikk. Det ble den gang ikke brukt hamring av pilarer. Selve anleggsperioden for brua gjennom vinteren 2022/2023 antas derfor, isolert sett, ikke gi noen vesentlig negativ påvirkning på fuglelivet som verneområdet skal beskytte.

Når det gjelder innvirkning av brua i de inntil 10 år den skal fungere, er brupilar nr. 3 den som gir mest innvirkning på fossekallens bruk av området sammenlignet med tidligere Tretten bru. Denne pilaren står ca. 11-12 meter nærmere djupålen i elva enn den tidligere pilaren der kun fundamentet er igjen. I reguleringsplan for Tretten bru vises pilarplasseringen ikke direkte i arealkartet, men i tegninger fra forprosjektet. Statsforvalteren hadde her en dialog med Statens vegvesen om å ikke plassere den tidligere pilaren lenger ut mot djupålen enn nødvendig. Dette fordi fossekallen gjerne bruker elva ved kanten på djupålen for matleting. Det har etter brukollapsen derfor allerede blitt kommunisert til tiltakshaver at det kan komme krav om å fjerne pilar nr. 3 hvis permanent bru skal

gå i samme trase og som da må planlegges med en pilarplassering lenger unna djupålen. Hvis det er mulig å gjenbruke det gamle fundamentet bør dette derfor ikke fjernes nå. Hvorvidt ny pilar nr. 3 må fjernes eller ikke blir en vurdering en må ta i arbeidet med permanent bru.

Forstyrrelser fra selve bruken av den midlertidige brua vektlegges ikke i denne saken da dette ikke er noe nytt moment jamført med tidligere bruer.

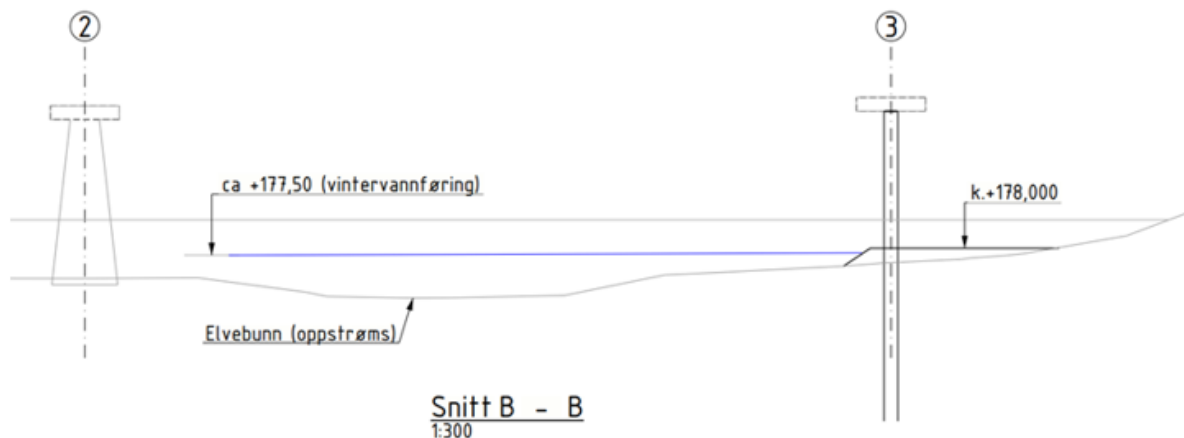
Indirekte påvirkning på fugl gjennom endringer i naturgitte produksjonsforhold

Søknaden inneholder en plan for utfyllinger i elva som vil være nødvendig for å tilpasse eksisterende pilar på vestsiden (pilar/akse nr. 2) og for etablering av to nye brupilarer på østsiden (pilar nr. 3 og 3,5). Pilar nr. 3,5 står trolig rett utenfor vernegrensa.

I forbindelse med rydding av den kollapsa brua ble det etablert en fylling på vestsida som går ut til eksisterende pilar. Det er ønskelig å bruke denne fyllingen til å komme til på toppen av søyla i akse 2, få på støp eller stålbjelke og klargjøre nytt søylehode for lansering av overbygningen/fagverksbrua til interimsbrua.

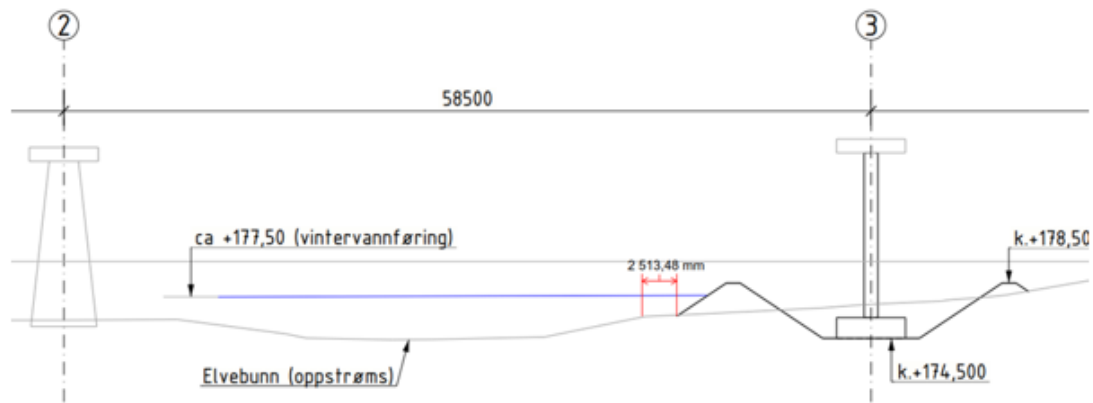
For pilarene på østsiden er det som nevnt over beskrevet to metoder: metode 1 som går ut på å bore/hamre ned stålpilarer, og metode 2 som går ut på å støpe pilarer direkte i elva.

Metode 1 vil kreve utfyllinger med fotavtrykk 250m^2 . I verste fall må det fylles 100m^2 ytterligere pga. økt vannføring og anleggsforhold. Lengde på østfylling anslås å være mellom 12 og 16 meter.

Metode 2 vil kreve utfyllinger med fotavtrykk på 775m^2 . I verste fall ytterligere ca. 100m^2 større fylling. Lengde på østfylling ved metode 2 anslås å være mellom 18 og 24,5 m. Denne metoden vil også kreve graving i selve elvebunnen.

Vi fikk oversendt de siste hydrauliske beregningene torsdag 27. oktober. De nye beregningene viser vanndybder, skjærspenninger, endringer i vannstand og vannhastighet i forhold til opprinnelig tilstand og vannstand for vannføringene 150 m³/s, 250 m³/s, 500 m³/s, 750 m³/s og 1000 m³/s for kun vestsidetrylling, vestsidetrylling + østsidetrylling ved metode 1 og vestsidetrylling + østsidetrylling ved metode 2.

Oppsummering og konklusjon i rapporten viser at selv om det er forskjell i vannstands- og hastighetsendringene mellom de tre undersøkte alternativene, tilsier resultatene for skjærspenninger at det er liten forskjell mellom de tre alternativene. Skjærspenningsverdiene ligger i samme størrelsesorden.

I perioden oktober til mars er vannføringen i Lågen som regel lavere enn 250 m³/s, og fra januar til midten av mars lavere enn 150 m³/s. Med den anbefalte gjennomsnittlige steinstørrelsen for dekklaget / fyllingenes skråninger på mellom 60 cm og 90 cm er fyllingene stabile ved vintervannføring. I elva mellom fyllingene / i djupålen er skjærspenningene ved vintervannføring så lave at det ikke er fare for erosjon av elvebunnen. I tilfellet fyllingene overtoppes ved vannføring på ca. 500 m³/s, er det mulig at finere material i fyllingene vaskes ut. Ved høyere vannføring kan fyllingene bli erodert og bli tatt av elva.

Konsekvenser

Effekten på elvebunnen vil være svært liten, og det er liten sannsynlighet for at en vil få utspyling og senkning av elvebunnen ved de vannføringer som sannsynlig vil opptre i planlagt byggeperiode. Sjansen for erosjon øker ved økende vannføring, men de største kreftene vil en finne på selve fyllingene, og ikke på elvebunnen.

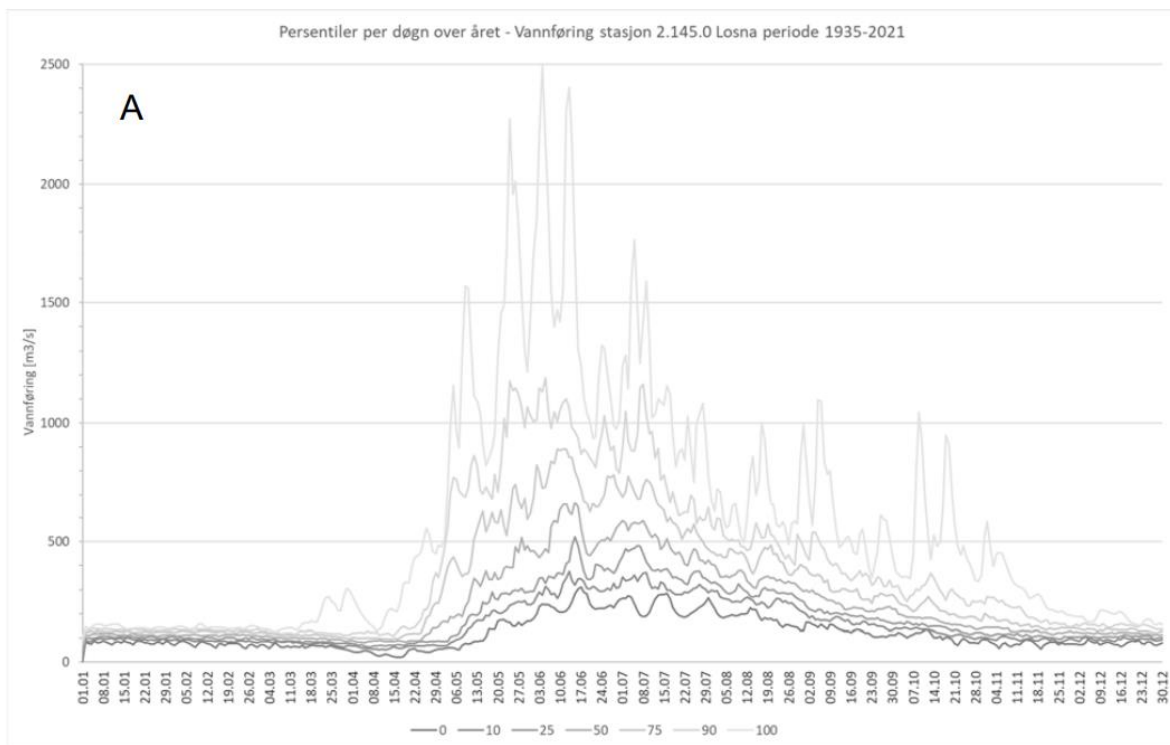
Faren for erosjon er altså størst på selve fyllingene, og vil kunne forekomme ved vannføringer på 500 m³/s og mer. I verste fall kan da fyllingene bli vasket bort dersom de ikke er plastret godt nok, og en står da i fare for å få uønsket masse nedover i området nedenfor brua, både på øst og vestsiden. Dette er noe som kan påvirke både områdene hvor fossefall og andre fuglearter beiter på bunndyr og småfisk, men også på selve gyteforholdene for aure og oppvekstforholdene for yngel og småfisk.

Utfyllingene ved metode 2 er atskillig større enn ved metode 1, og en eventuell negativ effekt på bunnforholdene nedstrøms brua vil også være mye større dersom man får en vannføringsøkning i løpet av byggetida med metode 2 enn med metode 1. Det vil da være et mye større volum av masse som står i fare for å bli spredt nedover. For å forebygge erosjon på fyllingene vil det derfor være svært viktig å erosjonssikre disse på en god måte.

Etter hva Statsforvalteren forstår vil også metode 2 innebære større inngrep i selve elva med graving under eksisterende elvebunn. En istandsetting av bunnen til slik elva var før vil kunne bli mer krevende, og resultatet mindre forutsigbart.

Figuren under viser persentiler av døgnvannføringen for hver dag gjennom året for årene etter regulering av vassdraget. Den viser at sannsynligheten for høy vannføring er svært lav vinterstid. I vinterhalvåret, oktober til mars, er vannføringen mindre enn rundt $250 \text{ m}^3/\text{s}$, bortsett fra en eventuell høstflom eller tidlig vårflo. I perioden januar til midten av mars er vannføringen alltid mindre enn $150 \text{ m}^3/\text{s}$ og større enn $60 \text{ m}^3/\text{s}$, og halvparten av dagene i denne perioden er vannføringen mindre enn $120 \text{ m}^3/\text{s}$.

Ut fra disse persentilene er det lite sannsynlig at en vil få varige skader på bunndyrssamfunn og gyte- og oppvekstforholdene for fisk dersom fyllingene kun ligger ute i elva i perioden 7. november – 15. april.

Man må imidlertid regne med at alt arbeidet som skal foregå i elva med inn- og utlegging av fyllinger vil føre til noe massetransport, erosjon og sedimentasjon. En må derfor påregne noe skader på høstens gyting og kommende årgang av aure, påvirkning på bunndyrbestanden og dermed endringer i naturgitte produksjonsforhold for fuglene.

Samlet belastning

En midlertidig effekt er at årets vintersesong for fossekallen i Trettenstryka vil bli noe negativt påvirket av anleggsarbeidene gjennom direkte arealbeslag og forstyrrelser. Dette er en generell stressfaktor som koster for fuglene, her framfor alt fossekall som trolig også vil flytte seg ut av det ellers brukte arealet nærmest brutraseen. I en allerede marginal vintersesong vil dette kunne gi økt dødelighet da konkurransen antas å øke resterende del av matletingsområdet, og deler av

bestanden må søke seg til mindre egnede areal. Selv om brua er midlertidig skal den mest sannsynlig fungere i 4-8 år. Derfor er en mer varig, negativ effekt for fossekall det faktum at akse 3 beslaglegger et mer sentralt matletingsområde inn mot djupålen jamført med opprinnelig pilarplassering for Tretten bru.

For det akvatiske miljøet vil en klare å unngå utspyling av elvegrus og bunnsenkning gjennom å jobbe innenfor en periode med lav vannføring. En vil da også minimere risikoen for at fyllingene tas av elva og med det endre bunnforholdene. Likevel risikerer en å få midlertidige negative effekter på både høstens gyting og kommende årgang av aure og annen bunnfauna gjennom mulig tilslamming fra graving og tilførte masser i forbindelse med pilararbeidene.

Brukollapsen den 15. august og påfølgende oppryddingsarbeider inkludert bevissikring skjedde i en periode som naturlig nok ikke påvirker verneområdets viktigste funksjon, det vil si for overvintrende fugl. Dette inkluderer også oppsamling av brurerester med tilhørende helikopterløft for å få dette ut som ble ferdig i slutten av oktober. Det ligger fortsatt ute siltgardin i høst som tas inn før vinteren og legges ut igjen til våren for å samle opp gjenstående rester av brua. Oppryddingsarbeidet i elva rundt brua var ferdig i månedsskiftet september/oktober, det vil si i starten av gytinga til storørret og dermed trolig lite påvirkning på denne. Oppryddingsarbeidet krevde en fylling først fra østsiden så fra vestsiden av elva. I søknaden om midlertidig bru vises hydrauliske beregninger med maksimal fylling på vestsiden helt ut mot djupålen. Beregningene viser at vestsidefyllingen på sitt lengste, sammen med den sammenraste brua og rester av østfyllingen som fortsatt ligger ute, har gitt økte vannhastigheter i elva som kan ha påvirket elvebunnen og elveprofilen rundt og nedstrøms brua. I dette ligger en sannsynlighet for at noe av storørretens gyteplass nærmest brua ble negativt påvirket gjennom utspyling av gytegrus og elvebunnsenkning. Dette er en spesielt alvorlig permanent påvirkning på de naturgitte produksjonsforholdene i verneområdet.

I tillegg til dette må det påregnes kommende vintre med anleggsarbeider i fuglefredningsområdet når det skal bygges en permanent bru innen ti år. En må da rive den midlertidige brua, som i utgangspunktet har en levetid på maksimalt ti år. Hvis ny permanent bru skal bruke samme trase som før må en eventuelt også opp med en ny midlertidig bru, jamfør beskrivelse i søknaden. En eventuell ny trase for permanent bru må vurderes i den kommende prosessen.

Selv om noe av både det som har skjedd og skal skje er usikkert, er totalen av alt dette å regne som en betydelig påvirkning på den samlede belastningen på fuglelivet som verneområdet skal ivareta, jamfør naturmangfoldloven § 10. Over en litt lenger periode kan man i dette også regne inn bygginga av Tretten bru i 2011-2012 slik som beskrevet i søknaden. Bestanden av fossekall i landet er ikke truet, men som forvaltningsmyndighet må vi sørge for at Trettenstryka fuglefredningsområde opprettholder den funksjon for fuglelivet det skal ivareta på lang sikt. Fuglefredningsområdet skal også sikre naturverdiene for kommende generasjoner av mennesker. Dette er spesielt viktig i dagens samfunn som bit for bit fortrenger leveområdene til mange arter.

Samtidig må vi veie hensynet til verneverdiene opp mot samfunnssikkerhet og beredskapshensyn, og har i dette tilfellet kommet frem til at disse hensynene veier så tungt i denne saken at ei midlertidig bru må tillates. Totalen med brukollaps, oppryddingsarbeider, midlertidig bru og ny permanent bru vil påvirke verneverdiene nevneverdig, men påvirkningen er likevel ikke så stor at sjansen for overlevelse på lang sikt for fuglelivet og de naturgitte produksjonsforholdene med tilhørende arter blir vesentlig svekket. Statsforvalteren mener at fuglefredningsområdet skal få tilbake sin fulle funksjon slik den var før brua kollapset. Her er vilkår om restaurerende og kompensierende tiltak vesentlige, i tillegg til en god utforming og bygging av ny permanent bru.

Situasjonen er også et ekstraordinært tilfelle slik at faren for presedens i andre verneområder ansees som svært liten.

Avbøtende tiltak og restaurering

Naturmangfoldloven § 11 sier at tiltakshaveren skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket volder, dersom dette ikke er urimelig ut fra tiltakets og skadens karakter. Tiltakshaver har både i forbindelse med brukollapsen med påfølgende oppryddingsarbeider, og i søknaden om midlertidig bru, lagt stor vekt på å beskrive naturverdiene som kan påvirkes og hva som er planlagt å gjøres for å minimere skade, jamfør naturmangfoldloven § 12 med krav om bruk av miljøforvarlige teknikker og driftsmetoder. Det fremkommer her og i vår vurdering ovenfor at metode 1 totalt sett vil være den beste for verneområdet. Likevel er Statsforvalteren innstilt på å tillate også metode 2 hvis ikke metode 1 lar seg gjennomføre, jf. søknadens beskrivelse av usikkerhet omkring tilgang på stålrør og stålpelerigg.

Det er allerede gjennom tillatelse til oppryddingsarbeidet av Tretten bru datert 22. september stilt følgende krav om restaurering:

«Dispensasjonen utløser krav om restaurering av viktige livsmiljø for verneverdiene som for eksempel gjenoppretting av elveprofil og elvebunn. Restaureringen skal bekostes av fylkeskommunen. Fylkeskommunen må utarbeide en plan for restaurering når oppryddingsarbeidet er ferdig og man vet hva slags skader arbeidet har medført. Planen må godkjennes av Statsforvalteren. Hvorvidt denne planen skal sees i sammenheng med eventuelle senere tillatelser knyttet til interimbru og permanent bru, eller gjennomføres uavhengig av dette, må avklares i samråd med Statsforvalteren.»

Når det nå godkjennes bygging av ei midlertidig bru, vil dette kravet stadfestes ytterligere med vilkår i denne tillatelsen. Det er i søknaden om midlertidig bru tatt inn beregninger for hva som kan ha skjedd av skader allerede i oppryddingsarbeidene, hva som finnes av før-data, hva som kreves av nykartlegging av elvebunn og at en del av denne restaureringen vil gjøres før anleggsarbeidene avsluttes og fyllingene tas inn.

Det ble også i den ovennevnte tillatelsen av 22. september varslet om følgende:

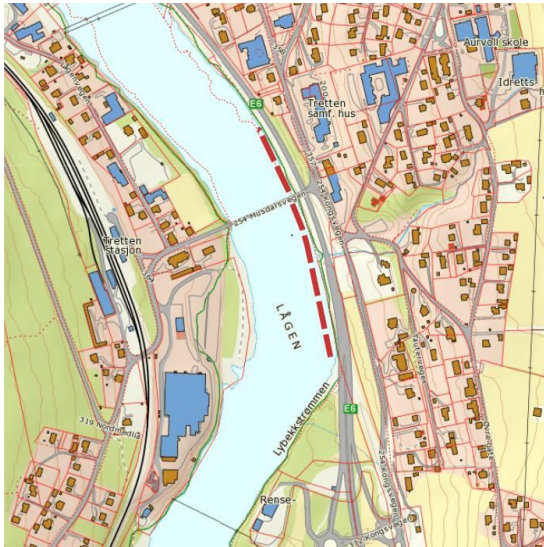
«Kompenserende tiltak direkte knyttet til fossefall, som for eksempel utlegging av større steiner i elva, vil pålegges senere hvis det fattes vedtak om interimbru og permanent bru.»

Best mulig tilbakestilling av elvebunn, inkludert påfyll av gytegrus til storørret, vil direkte restaurere de endringer som kan ha skjedd og vil kunne skje av de naturgitte produksjonsforholdene som verneområdet skal ivareta. Spesielt tilførselen av masser til Trettenstryka har blitt endret etter flomsikring av elva Moksa som renner ut i området nord for brua. Tilførsel av ekstra gytegrus utover direkte restaurering av elvebunn vil sann sett motvirke midlertidig, negativ skade ved at årets sesong med rogn og andre bunndyr kan gå tapt gjennom påvirkning fra anleggsarbeidet, både med interimbru og kommende permanent bru.

Utlegging av større steiner i elveløpet vil motvirke at flere vintersesonger til fossefall blir negativt påvirket av midlertidig bru og kommende arbeider med permanent bru. Dette tiltaket var et krav allerede i forbindelse med reguleringsplan og bygging av Tretten bru. Kravet ble imidlertid ikke fulgt opp av States vegvesen som tiltakshaver eller Statsforvalteren, selv om det ble utarbeidet en rapport som sier noe om omfanget av hva som kan være aktuelt. I figuren nedenfor vises strekningen der det er aktuelt med utlegging av stein. Omfanget det er snakk om er ca. 10 – 15 stein oppstrøms

tidligere Tretten bru, og 20 – 30 stein nedstrøms brua. Behovet for dette nedstrøms brua er også knyttet til at E6 har blitt utvidet med en bratt steinfylling ned i elvekanten, som er svært ugunstig for fossefall. Ut fra dybdene i elva som vises i søknaden ser det ut til at steinene må være av ganske stor størrelse, og må troligvis skyves ut med maskiner fra land og ikke gjennom helikoptertransport.

Figur som viser strekning hvor utlegging av stein anbefales.

Statsforvalteren mener at de krav som vil stilles til restaurering ovenfor ikke er urimelige ut fra tiltakets og skadens karakter. Tiltaket omfatter da både brukollaps, opprydding og interimbru.

Vedtak

Statsforvalteren innvilger søknaden fra Innlandet fylkeskommune om ei midlertidig bru (interimbru) i samme trase som Tretten bru. Dispensasjonen fra verneforskriften for Trettenstryka fuglefredningsområde er hjemlet i naturmangfoldloven § 48 første ledd andre alternativ, det vil si at sikkerhetshensyn gjør tiltaket nødvendig.

Brua skal utformes og bygges i tråd med søknaden datert 30. september 2022 (oppdatert 21. oktober) og med utgangspunkt i hydrauliske beregninger sendt 27. oktober 2022.

Anleggsarbeider må gjennomføres så tidseffektivt som mulig.

Midlertidig bru må fjernes i forbindelse med at permanent bru bygges/er bygget. Nærmere vilkår for dette settes gjennom vedtak om permanent bru.

Vilkår

Fyllinger

Statsforvalteren mener at metode 1 er langt å foretrekke framfor metode 2 for bygging av pilar 3, både fordi en eventuell erosjon av fyllingene vil kunne medføre større mengde uønsket materiale nedover i elva, men også fordi den vil medføre større inngrep i elvebunnen og usikkerheter i forbindelse med istandsetting.

Metode 1 er derfor pålagt som et første valg. Metode 2 kan kun brukes hvis metode 1 ikke er gjennomførbar. Bruk av metode 2 må begrunnes skriftlig til Statsforvalteren før anleggsarbeider starter.

Vilkår for fyllinger

- Vestsidefylling må være ute av elva 1. april 2023.
- Østsidefylling kan ligge ute i elva i perioden 1. november 2022 – 15. april 2023.
- Alle fyllinger må erosjonssikres på en måte som ikke medfører fare for erosjon i fyllingene ved de vannføringer som er aktuelle i perioden.
- Det må brukes harde bergarter i fyllingene, uten sprengmaterialer/nåler
- Topplaget av fyllingene skal ikke ha finstoff.

Annet anleggsarbeid

- Ved bruk av stålør i pilar 3/metode 1 er boring å foretrekke foran hamring på grunn av lavere støynivå og hensyn til fugl. Hamring kan likevel foretrekkes hvis det er vesentlig mer tidseffektivt. Hvis det kun er mulig med hamring må støyen økes gradvis.
- Eventuell erosjonssikring av pilarene må begrenses til hva som er nødvendig, og forutsettes å ikke gi nevneverdige endringer av elvebunn eller konsekvenser for verneverdiene.
- Gammelt fundament etter pilaren på østsiden til Tretten bru kan ligge igjen hvis dette kan gjenbrukes i ny permanent bru senere. Hvis ikke skal det fjernes når interimbru bygges.
- Det forutsettes at utstyr som brukes i verneområdet ikke fører med seg fremmede organismer.
- Borslam fra grunnundersøkelser og etablering av pilarer skal ikke slippes ut i elva.

Beredskapsplan

Denne tillatelsen forutsetter at alt arbeid foregår på vannføringer under 250 m³/s. Dersom prognoser skulle tilsa at det blir økt vannføring i elva under arbeidet, må det foreligge en plan som

- Sikrer at fyllingene kan tas ut av elva på 4 dagers varsel, alternativt
- At ekstra erosjonssikring som tåler høyere vannføringer kan etableres på 4 dagers varsel
- Hvis ulykker som kan påvirke verneverdiene skulle skje, må det håndteres på beste måte og meldes fra til Statsforvalteren omgående. Det forutsettes god beredskap for slike ulykker.

Restaurering og kompensasjon

- Det stilles krav om gjenoppbygging av elvebunnen til slik det var før brua falt ned.
- Som avbøtende/kompenserende tiltak for de skader arbeidet har og kan medføre for årets gyting/årgang av storørret skal det legges ut gytegrus.
- Som avbøtende/kompenserende tiltak for de skader arbeidet har og kan medføre for fugl skal det legges ut større steiner i elva som sitteposter for fossefall.

Det skal utarbeides en plan for restaurering og kompensierende tiltak som kan godkjennes av Statsforvalteren og gjennomføres før 15. september 2023. Denne skal utformes i samarbeid med Statsforvalteren og bekostes av fylkeskommunen. Målet med planen er at leveområdet til fossefall og de naturgitte produksjonsforholdene ikke svekkes gjennom brukollapsen og midlertidig bru. Planen skal utformes av fylkeskommunen i samarbeid med Statsforvalteren. Arbeidet med planen må starte så raskt som mulig for å avklare hvilke tiltak som er mest hensiktsmessig å gjennomføre på hvilket tidspunkt. Krav om overvåking kan komme til å inngå i planen.

Klageadgang

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Frist for å klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. Klagen stiles til Miljødirektoratet, men sendes til Statsforvalteren i Innlandet (sfinpost@statsforvalteren.no).

Med hilsen

Haavard Elstrand (e.f.)
miljø- og landbruksdirektør

Vebjørn Knarrum (e.f.)
avdelingsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent

Vedlegg:

- 1 Søknad av 21. oktober (oppdatert fra opprinnelig versjon av 30. september)
- 2 Alternativsvurdering vedlagt søknaden av 30. september
- 3 Hydrauliske beregninger av 27. oktober

Kopi til:

NORGES VASSDRAGS- OG ENERGIDIREKTORAT (NVE)	Postboks 5091 Majorstua	0301	OSLO
STATENS VEGVESEN VEGDIREKTORATET	Postboks 8142 DEP	0033	OSLO
ØYER KOMMUNE	Postboks 4	2637	ØYER